

Handlingsplan våld i nära relation

Antagen av:	Kommunstyrelsen 2022-03-02, § 7, Dnr KS 2022/18
Dokumentkategori:	Styrdokument
Dokumenttyp:	Handlingsplan

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Syfte	2
3. Vision och övergripande mål	3
3.1 Målgrupp.....	3
4. Våld i nära relation	3
4.1 Mäns våld mot kvinnor.....	4
4.2 Barn som upplevt våld	4
4.3 Kvinnors våld mot män	5
4.4 Våld i samkönade relationer	5
4.5 Våldsutövare	5
5. Ansvar och samverkan	6
5.1 Kommunens ansvar	6
5.2 Region Sörmlands ansvar	7
5.3 Polisens ansvar	7
5.4 Åklagarmyndighetens ansvar	8
5.5 Lokal samverkansgrupp	8
6. Särskilt utsatta grupper	8
6.1 Äldre	8
6.2 Ungdomar	9
6.3 Personer funktionsnedsättning	9
6.4 Utlandsfödda	10
6.5 Personer med missbruk och beroende.....	10
7. Förebyggande arbete	11
8. Anmälningsskyldighet	12
9. Skyldighet att utreda ansökningar om skydd och stöd från personer som inte är bosatta i Trosa kommun	13
10. Stöd och behandling som erbjuds i Trosa kommun	13
11. Resultatmål	13

1. Inledning

Våld i nära relation är ett stort samhällsproblem, ett allvarligt brott och en viktig jämställdhets- och folkhälsofråga. Såväl historiskt som i nutid så har kvinnor varit mer utsatta än män. Trots detta så är våld i nära relation ingen enskild kvinnofråga, utan en fråga om allas lika värde och mänskliga rättigheter. Våldet medför både akuta och långsiktiga fysiska, psykiska, sociala, ekonomiska och materiella konsekvenser för individen samt höga kostnader för samhället. Våld i nära relation är ett hinder för både vuxna och barns säkerhet och rättstrygghet. Våld i nära relation är därmed ett område som berör alla människor oavsett kön, ålder, etnisk bakgrund, funktionalitet, religiös tillhörighet, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Våld i nära relation är alltså inte enbart ett könsbaserat fenomen där män utsätter kvinnor, även om forskning och statistik visar att det är den vanligast förekommande typen av våld. Begreppet nära relation inkluderar också att en man blir utsatt av en kvinna, våld i relationer mellan två personer med samma kön samt våld mellan familjemedlemmar eller andra närstående. Det inkluderar även hedersrelaterat våld och förtryck. För detta område finns dock en särskild handlingsplan framtagen.

Handlingsplanen har upprättats i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd gällande våld i nära relationer och Socialstyrelsens handbok *Våld handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Den tar också stöd i regeringens skrivelse "Makt, mål och myndighet – en feministisk politik för en jämställd framtid och Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck" (SOU 2015:55).

Handlingsplanen syftar också till att främja arbetet med artikel 22 som berör könsrelaterat våld i "Den Europeiska Deklarationen för Jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå". Med anledning av förändrad lagstiftning och andra viktiga omständigheter kan handlingsplanen komma att revideras av nämnden.

2. Syfte

Syftet med Humanistiska nämndens handlingsplan är att anställda inom nämndens verksamhetsområde ska ha god kännedom om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. Kunskapen ligger till grund för att förebygga våld i nära relationer och särskilt uppmärksamma kvinnor som utsätts för våld och barn som upplevt våld samt säkerställa att de får stöd och hjälp. Våldet ska förebyggas och upprepning ska förhindras. Kompetensen ska finnas inom socialtjänsten, skola och förskola. Arbetet ska utvecklas, samordnas och genomföras i enlighet med lagstiftning och styrdokument. Handlingsplanen skall också beskriva det praktiska arbetet inom nämndens verksamhetsområden för att förebygga och förhindra relationsvåld.

3. Vision och övergripande mål

Det övergripande målet är att våld i nära relation ska upphöra i Trosa kommun. Våldsutsatta och våldsutövare ska erbjudas råd, stöd och hjälp av god kvalitet. Genom samverkan och samarbete mellan myndigheter och organisationer ska arbetet utvecklas och resurserna användas optimalt. Kunskaps- och kompetensnivån ska vara hög och anpassad till verksamheternas inriktning och innehåll. Detta gäller alla verksamheter inom nämndens ansvarsområden.

3.1 Målgrupp

Med utgångspunkt i det som nämnts tidigare att det inte bara är kvinnor som utsätts för våld i nära relation, så har Humanistiska nämnden i Trosa Kommun valt att utvidga målgruppen och att handlingsplanen därmed omfattar följande personer:

- alla vuxna personer som är eller har varit utsatta för våld i nära relation
- barn som varit utsatta, utsätts för våld eller upplevt våld
- personer som utövar våld i nära relationer och som behöver råd och hjälp för att ta ansvar för sitt handlande och därigenom upphöra med våldet.

4. Våld i nära relation

Begreppet våld och övergrepp mot närstående kan enligt Socialstyrelsen indelas i fem huvudgrupper. I regel förekommer en kombination av dessa former av övergrepp:

Fysiska övergrepp – Slag, nyp, knuffar, sparkar och fasthållning. Uppsåtlig kroppsskada som grov misshandel samt misshandel som leder till döden.

Psykiska övergrepp – Direkta eller indirekta hot, kränkning, trakasserier, förnedring, utskällningar, att en vägrar tala med den utsatte, inlåsnings och social isolering, övergivande och svek. Även våld eller hot om våld mot husdjur kan räknas till den psykiska utsattheten.

Ekonomiska och materiella övergrepp – Stölder av pengar och värdesaker, . påtvingad överföring av pengar, personliga tillhörigheter slås sönder eller förstörs avsiktligt, utpressning, förskingring och att en felaktigt utger sig för att företräda den utsatta.

Sexuella övergrepp– Våldtäkt, påtvingade sexuella handlingar, sexuella trakasserier och sexuella handlingar som den utsatta inte vågar säga nej till.

Försummelse och vanvård – Människor som är beroende av andra personer för vård och omsorg i vardagen, exempelvis äldre och personer med någon funktionsnedsättning som kan utsättas för vanvård eller försummelse. Det kan vara undanhållande av medicin, att inte få tillräckligt näringsriktig kost, inte få hjälp med att sköta sin hygien eller att sakna tillgång till telefon.

4.1 Mäns våld mot kvinnor

Våld i nära relation kan drabba vem som helst. Kvinnor är dock kraftigt överrepresenterade som offer för våld i nära relationer. Detta våld handlar om makt och kontroll och är i grunden ett jämställdhetsproblem.

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem och ett hot mot kvinnors och barns hälsa, välbefinnande och liv. Våldet ger allvarliga hälsomässiga, sociala, ekonomiska och juridiska konsekvenser, såväl för individen som för samhället. Våld och andra övergrepp mot kvinnor och barn är idag enligt regeringen den mest akuta jämställdhetsfrågan.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 anger att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Detta är en grundläggande värdering i arbetet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Alla former av våld mot kvinnor är en form av könsrelaterad diskriminering, ett hinder för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Alla ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet enligt Förenta nationerna, FN. År 1993 antog FN:s generalförsamling deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor. Deklarationen innebär att våld mot kvinnor inte är en privat angelägenhet. Våld mot kvinnor är enligt deklarationens första artikel "varje könsbetingad våldshandling som resulterar i eller sannolikt kommer att resultera i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande vare sig det sker offentligt eller privat".

Regeringen har ställt upp sex jämställdhetspolitiska mål. Det sjätte målet anger att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Regeringen har även tagit fram En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin är tioårig och trädde i kraft 1 januari 2017.

4.2 Barn som upplevt våld

Numera används begreppet barn som upplevt våld, istället för som tidigare barn som bevittnat våld. Detta grundar sig i att barn som lever i familjer där det förekommer våld inte enbart är passiva vittnen utan påverkas av våldet, att se en anknytningsperson bli utsatt för våld upplevs ofta värre för barn än när våldet riktas direkt mot dem.

Barn som lever med våld i hemmet löper en stor risk för att drabbas av olika former av psykisk ohälsa som till exempel depressioner, aggressivitet, anknytnings-svårigheter, PTSD eller andra allvarliga tillstånd. Barn som far illa har en lagstadgad rätt att erhålla samhällets skydd och stöd. Samhället har en uppgift att uppmärksamma barn som lever under svåra omständigheter eller riskerar att fara illa. Barnens situation får inte glömmas när de upplevt våld. Barnens behov av skydd och stöd ska bedömas för att de ska kunna erbjudas hjälp både i den akuta situationen och på längre sikt. Barn som upplevt våld ska ses som brottsoffer enligt Socialtjänstlagen 5 kap 11 § och har sedan 2006 rätt att ansöka om

brottsskadeersättning. Den nya lagen om barnfridsbrott innebär att från och med den 1 juli 2021, blir det även straffbart att låta barn bli vittne till våld i nära relation. Ett barn som bevittnar våld blir nu målsäganden och har då rätt till målsägandebiträde och skadestånd.

4.3 Kvinnors våld mot män

Män är sammantaget mer utsatta för våld än kvinnor. Dock sker våldet mot män oftare i offentliga miljöer och mer sällan i nära relationer. Studien "Våld och hälsa" från 2014 visar att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen någon gång efter 18 års ålder hade blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en pågående eller avslutad parrelation. 20 procent av kvinnorna och åtta procent av männen uppgav att de utsatts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av en nuvarande eller tidigare partner. Studien visar också att cirka sju procent av kvinnorna och en procent av männen blivit utsatta för sexuellt våld av en aktuell eller tidigare partner någon gång efter 18 års ålder.

Tabu och rädsla för att inte bli trodd gör att många våldsutsatta män inte anmäler det våld de utsatts för. Enligt Brottsförebyggande rådet har män som blivit utsatta för våld i nära relationer betydligt lägre förtroende för rättsväsendet, både jämfört med kvinnor med samma erfarenheter och med män som blivit utsatta för annan typ av våld. Våldsutsatta män känner sig också oftare sämre bemötta av polis än vad kvinnor gör.

4.4 Våld i samkönade relationer

Våld i samkönade relationer utövas på samma sätt som inom heterosexuella parrelationer. Det är svårt att säga något om prevalensen gällande våld i samkönade relationer då forskningen är begränsad och de studier som finns har stora variationer i sina resultat. Dessutom riskerar samhällets heteronorm att påverka vår syn på våld i samkönade relationer så till vida att vi inte tolkar det som våld i nära relation utan snarare våld mellan vänner, om våldet alls blir synliggjort.

Heteronormen gör även att de som lever i samkönade relationer ofta upplever att de stödinsatser som samhället erbjuder inte är riktade till dem. HBTQ-personer som lever i en hederskontext löper även en stor risk att utsättas för våld på grund av sin sexualitet eller könsidentitet. Sedan 2007 ingår våld i samkönade relationer i regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

4.5 Våldsutövare

Insatser riktade till våldsutövare är en viktig del av arbetet med att förebygga och motverka våld. Målet är att få våldet att upphöra.

Nämnden har ett ansvar för att ta ett helhetsgrepp när det förekommer våld i en familj. Att socialtjänsten bör kunna erbjuda insatser till vuxna som utövar våld mot

närstående framgår bland annat av Socialstyrelsens allmänna råd och handboken Våld. Insatserna bör syfta till att våldet upphör, att utövaren av våld tar ansvar för sina handlingar och att situationen förbättras för den som utsatts för våldet och eventuella barn som upplevt våldet.

Hela familjen ska få den hjälp och det stöd som behövs och socialtjänsten ska därför kunna erbjuda insatser till vuxna som utövar våld mot närstående.

Den 9 juni fattade riksdagen beslut om en ändring i socialtjänstlagen som innebär att socialnämnden ska verka för att den som utsätter eller har utsatt en närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Förändringen gäller från 1 augusti 2021.

5. Ansvar och samverkan

5.1 Kommunens ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de människor som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Kommunens ansvar omfattar även människor som är eller har varit utsatta för brott. I Socialtjänstlagen står det: "Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden skall också särskilt beakta att barn som upplevt våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp. (5 kap 11 § SoL).

Samverkan är nödvändig för att ge samtliga inblandade parter optimalt stöd vid förekomst av våld i nära relation. Anmälningar och ansökningar rörande oro för ett barn eller misstanke om att ett barn far illa handläggs av Barn- och familjeenheten. Den första informationen kring ett våldsärendet kan dock dyka upp hos handläggarna på Ekonomi- och vuxnenheten och de ansvarar då för att koppla in Barn- och familjeenheten i de fall där det finns barn med i bilden. På samma vis ansvarar Barn- och familjeenheten för att koppla in Ekonomi- och vuxnenheten när det kommer in uppgifter om att ett barn riskerar att fara illa.

Samverkan som rör våld i nära relation är särskilt viktig för att säkerställa att barnperspektivet, helhetsperspektivet och ett gott bemötande tillvaratas. Detta skapar även rättssäkerhet för den enskilde individen.

För att kunna ge den enskilde så bra stöd som möjligt krävs det att personalen på de olika interna enheterna har kännedom och kunskap om varandras uppdrag, kompetens och mandat. Det krävs också att samtlig personal har god kännedom om handlingsplanens innehåll och är väl insatta i de rutiner som finns gällande våld i nära relation.

Barn från fyra år som upplevt våld och där detta upphört erbjuds Trappansamtal för att kunna bearbeta våldet eller det upplevda våldet.

Skola och förskola har en viktig roll i att upptäcka barn inom verksamheterna som kan utsättas, har utsatts eller upplevt våld inom barnets nätverk. Skolan har i dessa fall en skyldighet att göra en orosanmälan till socialtjänsten och kan därigenom förebygga fortsatt våld. Skolan och förskolans ansvar berörs mer under avsnitt 7 och 8.

5.2 Region Sörmlands ansvar

Hälso- och sjukvårdens ansvar är att upptäcka och identifiera våld i nära relation. Hela sjukvården kan komma i kontakt med personer som utsatts för våld, exempelvis akutvården, kvinnokliniken, psykiatrin, folktandvården barnmorskemottagningen och familjeläkarmottagningarna. Sjukvårdens personal har ansvar för att känna igen, förstå våldet samt informera om möjligheten till stöd hos socialtjänsten.

Regionen har program för sjukvårdens arbete med personer utsatta för våld i nära relation. Regionen har även ett handlingsprogram till stöd vid misstanke om barn som far illa. Gemensamt för dessa är att öka kunskapen och förbättra beredskapen kring kvinnor och barn som utsätts för våld. Regionen kan vara behjälplig med att dokumentera skador hos våldsutsatta. Personal har även ett ansvar att ställa frågan om våldsutsatthet i anamnesen samt anmäla oro för barn enligt 14 kap 1 § SoL.

Nationellt centrum för kvinnofrid och Socialstyrelsen har lanserat en webbplats till stöd för tandvården att upptäcka patienter som utsatts för våld i nära relationer. Tandvården kan göra en insats i arbetet med våldsutsatta kvinnor och barn genom att medverka till tidig upptäckt, behandling och dokumentation av skador. Därför är det viktigt att det finns kunskap om våld och rutiner för hur man ställer frågor till patienterna och hanterar svaret. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer omfattar även tandvården samt att den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck tar upp tandvården som en viktig instans för upptäckt av våld i hemmet. Detta gäller både Regionens tandvård såväl som den privata.

5.3 Polisens ansvar

Många brott, allt från ofredande till mord, kan vara aktuella. Även upprepade brott av olika karaktär riktade mot en kvinna i nära relation kan samlas ihop under rubriceringen grov kvinnofridskränkning. Polisanmälan kan göras av den våldsutsatta själv, men även av andra, som polis, grannar, anhöriga eller vänner. När ett våldsbrott anmäls görs en polisutredning, en så kallad förundersökning. Polisen rapporterar samtliga våldsbrott till socialnämnden då barn finns med i bilden enligt 14 kap 1 § SoL. Polisen ska även informera om möjligheten till stöd för både

våldsutsatta och våldsutövare som erbjuds inom socialtjänstens verksamhetsområden.

5.4 Åklagarmyndighetens ansvar

Åklagarens ansvar inbegriper att leda polisens brottsutredning, fatta beslut om åtal ska väckas samt att föra talan i domstol. Åklagaren har även ett ansvar att förmedla information gällande utredning samt varför utredning läggs ned samt om möjliga skadeståndsanspråk. Åklagarmyndigheten fattar även beslut om kontaktförbud. Våldsbrott i nära relation faller under allmänt åtal.

5.5 Lokal samverkansgrupp

En lokal samverkansgrupp för att motverka relationsvåld och hedersrelaterat våld och förtryck kopplad till kommunerna i Nyköping, Trosa, Gnesta och Oxelösund träffas fyra gånger per år. I samverkansgruppen ingår socialtjänsten i de olika kommunerna, åklagare, polis, frivård och Region Sörmland. Syftet med gruppen är att informera varandra om läget i de olika organisationerna gällande ovanstående frågor, skapa nya kontaktytor samt stödja varandra i att ta fram riktlinjer och rutiner.

Länsstyrelserna har ett särskilt ansvar för att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor får genomslag i länen. Deras roll är att stödja och skapa förutsättningar för att varje län ska uppnå intentionerna i den nationella strategin. Länsstyrelsen i Södermanland arbetar framförallt med att stödja och stärka samordningen av insatser, stödja verksamhetsutveckling och bidra med kunskap och metoder. De fångar upp och skickar vidare viktiga frågor från den kommunala nivån till den nationella nivån. Länsstyrelsen genomför även kommunbesök, leder länsamverkan, håller i olika nätverk och erbjuder kompetensstöd

6. Särskilt utsatta grupper

6.1 Äldre

Äldre personer betraktas i många sammanhang som en homogen grupp där åldern är den utmärkande egenskapen. I stället behöver de ses som individer med olika förutsättningar, erfarenheter och behov. Både äldre kvinnor och män kan utsättas för våld i nära relationer av närstående, av anställda i vård och omsorg, av grannar i särskilt boende och av deltagare i dagverksamhet.

Det är nästan enbart kvinnor som utsätts för sexuellt våld, och föreställningar om att äldre personer inte har sexuella relationer riskerar att leda till att sexuella övergrepp inte uppmärksammas. Äldre kvinnor kan också leva i en parrelation där våldet har förekommit under många år. Detta gör gruppen äldre kvinnor särskilt sårbara. Detta då de kanske levt många år i en destruktiv relation och att då plötsligt börja prata om detta kan vara svårt.

Hög ålder innebär ofta ett ökat beroende av omgivningen, både av närstående och

av personal. Det är en riskfaktor för att utsättas för våld och innebär också en risk för att våldet upprepas. Beroendet gör det särskilt svårt att ta sig ur en destruktiv relation. Ansträngda vårdrelationer är ytterligare en riskfaktor för våld och övergrepp. Personer med demenssjukdom löper dubbelt så stor risk att utsättas för vanvård av personal och anhörigvårdare. Detta våld kan även yttra sig i försummelse som bristande hjälp med hygien och att nekas mat och medicin. Det ekonomiska perspektivet måste också vägas in då äldre kvinnor ofta ha en lägre pension, vilket kan innebära att kvinnan är ekonomiskt beroende av sin man vilket kan göra det svårare att lämna honom.

6.2 Ungdomar

Våld i ungas relationer är när en ung person använder våld mot sin flickvän, pojkvän eller partner eller när en ung person blir utsatt av den de är tillsammans med. Detta kan ske i den första romantiska relationen då individen är särskilt sårbar på grund av brist på erfarenheter.

Våldet i relationen kan vara psykiskt, fysiskt, sexuellt, ekonomiskt eller digitalt. Exempel på psykiskt våld är att vara kontrollerande, anklagande eller aggressiv. Det kan också handla om fysisk misshandel som slag eller sparkar, eller att gå över någons sexuella gränser eller hota att sprida privata foton eller filmer i sociala medier. Våldet och situationerna kan se ut på många olika sätt. Nästan alltid finns någon form av psykiskt våld med i bilden. Många som utsätts beskriver det som att de är i en "destruktiv relation" där de utsätts för små och stora övergrepp under en längre tid. Den som utsätter tar makt över den andra, genom att göra så att den andra känner sig hotad, pressad eller otrygg. Den som blir utsatt kan känna sig tvungen att anpassa sitt liv för att skydda sig. Risken är också att detta våld normaliseras i tidig ålder. Ofta är den som använder våld lika gammal eller några år äldre. En åldersskillnad på bara några år kan påverka maktbalansen i ett förhållande, till exempel att den ena personen bor hemma och går i skolan medan den andra har ett eget boende och tjänar egna pengar.

6.3 Personer funktionsnedsättning

Kvinnor med funktionsnedsättningar utsätts för fysiskt och psykiskt våld och övergrepp i minst lika stor utsträckning som kvinnor generellt. Specifikt för kvinnor med funktionsnedsättningar är att de ofta är i beroendeställning till personerna som utövar våld och kränkningar mot dem, vilket ökar deras utsatthet.

Kvinnor med funktionsnedsättning är utsatta för våld lika mycket eller mer än andra kvinnor enligt Myndigheten för delaktighet, MFD. Uppgifterna kan ses som en sammanfattning av kunskapsläget då det inte alltid är möjligt att visa på statistiskt pålitliga skillnader mellan kvinnor med respektive utan funktionsnedsättning. Många personer med funktionsnedsättning har en svagare ekonomisk ställning eller lägre utbildningsnivå och en livssituation som i stort skiljer sig från normen. Dessa kan ses som några faktorer som bidrar till att de riskerar att utsättas för våld risk

för att utsättas för våld. Många som har en funktionsnedsättning är beroende av andra i sitt dagliga liv. Det kan handla om omvårdnad, stöd och service utförd av anhöriga, personliga assistenter eller annan personal. Det kan också handla om tjänster som utförs av andra, till exempel färdtjänst. Beroendet av andra kan vara en förklaring till utsattheten för våld, och det kan även innebära en risk för upprepat våld. Detta beroende av andra är många gånger svåra att upptäcka och bör därför särskilt uppmärksammas.

6.4 Utlandsfödda

Flera svenska forskningsstudier har visat att kvinnor med utländsk bakgrund utsätts för våld i större utsträckning än kvinnor som har en eller två föräldrar födda i Sverige. Det kan bero på att de utlandsfödda kvinnorna oftare har lägre utbildning, befinner sig i en ekonomiskt utsatt situation och är socialt isolerade. Språksvårigheter, dålig kännedom om det svenska samhället och vilka rättigheter kvinnor har här, starkt beroende av våldsutövaren och begränsat socialt nätverk är andra faktorer som gör att kvinnor med utländsk bakgrund kan vara särskilt utsatta och sårbara.

Det är samtidigt viktigt att påpeka att våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund är en heterogen grupp med olika sociala bakgrunder och förutsättningar. Många av sina erfarenheter delar de med våldsutsatta kvinnor i allmänhet medan andra aspekter av utsattheten är specifikt kopplade till deras bakgrund.

6.5 Personer med missbruk och beroende

Kvinnor i missbruk eller beroende befinner sig ofta i livssituationer som ökar risken för att utsättas för våld. Samtidigt kan de ha svårare än andra våldsutsatta kvinnor att få stöd och hjälp. Våldet ses ofta som en konsekvens av missbruket vilket gör att våldsutsattheten inte uppmärksammas eller kanske negligeras av samhället.

Kvinnor som har problem med missbruk utsätts för både fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, och våldet kan vara mycket grovt. Förövaren är ofta en partner eller före detta partner. Förövaren kan också vara en bekant eller yrkesutövare som kvinnorna möter, till exempel poliser, väktare eller behandlingspersonal. Kvinnorna söker ofta vård först när de fått allvarliga skador och kvinnorna kan också vara svåra att motivera till varaktiga kontakter med socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Många kvinnor i missbruk har omfattande problem som gör att de behöver både stöd, behandling och vård. Utöver utsatthet för våld och missbruk kan dessa kvinnor till exempel ha psykisk eller fysisk ohälsa, vara arbetslösa, ha ekonomiska problem och kanske vara hemlösa. I vissa fall kan de ha erfarenhet av kriminalitet och av att sälja sex.

Flera forskningsstudier har visat att övergrepp i barndomen är vanligare bland kvinnor i missbruk än bland övriga kvinnor. Det är också vanligt att kvinnor som har kontakt med psykiatrin har varit utsatta för olika former av fysiska övergrepp både som barn och vuxna. Det gäller inte minst kvinnor med psykisk ohälsa i form av missbruk, posttraumatiskt stressyndrom, PTSD, depression, självmordsbenägenhet och psykossjukdomar.

7. Förebyggande arbete

Om hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska kunna erbjuda vård, stöd och hjälp till den som är utsatt för våld behöver utsattheten upptäckas. Personer som är utsatta för våld är överrepresenterade i psykiatrin och missbruks- och beroendevården. Men utsatthet för våld finns överallt i samhället och därför är det viktigt att vara uppmärksam på signaler och tecken på sådan utsatthet, och att våga fråga.

En förutsättning för att hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska kunna erbjuda vård, stöd och hjälp till den som är utsatt för våld är att denna utsatthet upptäcks. Att våga fråga är en grundläggande förutsättning för att kunna identifiera och hjälpa en person som befinner sig i en svår situation. Det handlar om att lyssna och kunna ta emot den våldsutsattas berättelse. Genom att fråga signalerar verksamheten också att det inte är acceptabelt med våld i en nära relation.

Personer som är utsatta för våld kan söka hjälp hos socialtjänsten till exempel med en ansökan om ekonomiskt bistånd eller andra stödinsatser utan att berätta om våldet de blir utsatta för. En förklaring till att den som är utsatt för våld inte berättar om sin situation kan vara känslor av skuld och skam och en rädsla för att inte bli trodd. Det kan också bero på att våldet är normaliserat hos den enskilde så att våldet inte uppfattas. Våldsutsatta kan även vända sig till hälso- och sjukvården. Där kan de söka hjälp för olika fysiska och psykiska symtom som huvudvärk, ont i magen eller stress som kan ha orsakats av våldet. Men de berättar oftast inte om våldet eftersom de inte alltid sätter sina besvär i samband med att de är eller har varit utsatta för våld.

Barn kan också ha svårt att berätta. De talar sällan själva om att de utsätts för våld eller upplevt våld. En enkätundersökning bland elever i årskurs nio visade att endast tolv procent av de barn som blivit slagna hemma hade vänt sig till socialtjänsten, skolan, polisen eller någon annan verksamhet.

När yrkesverksamma i hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska ställa frågor om våld är det betydelsefullt hur och under vilka omständigheter frågorna ställs. Enligt världshälsoorganisationen WHO är några viktiga förutsättningar för att en verksamhet ska kunna ställa frågor om våld att

- verksamheten har en rutin för hur frågeproceduren går till

- personalen har utbildning i hur man frågar om våld
- personalen ställer frågan i en för patienten/klienten trygg miljö
- personalen inger förtroende
- verksamheten har rutiner för vart patienten/klienten kan hänvisas inom verksamheten eller till annan verksamhet.

För barn som far illa kan skolan och förskolan göra stor skillnad. Skolrelaterade problem och social utsatthet hänger ofta samman och kan förstärka varandra. Forskning visar att skolframgång är den starkast skyddande faktorn för alla barn och därför är det extra viktigt att de här barnen får en chans att lyckas i skolan och att skolan är en trygg plats för dem. En del barn kan uppfatta att de visar att de mår dåligt men att ingen ser. För en vuxen i skolan och förskolan kan det vara svårt att upptäcka att ett barn far illa. En del barn tystnar och drar sig undan, berättar inte och de kan ha en välfungerande skolsituation sett utifrån. Barn som utsätts för hot eller våld kan ha skador och blåmärken som man som skolpersonal kan vara uppmärksam på. Ibland kan våld mot barnet också innebära att man upplevt våld mellan vuxna. Det kan vara svårare att upptäcka barn som inte själva utsatts för våld men upplevt våld. Symptom kan vara allmänna skolproblem, som undandragande och utagerande beteende men också

ökad frånvaro. Här är det viktigt att konsultera socialtjänsten och även anmäla när problemen är tydliga.

8. Anmälningsskyldighet

Anmälningsskyldigheten regleras i socialtjänstlagens kapitel 14 1§ och har följande formulering; "Var och en som får kännedom om något som kan innebära att behöver ingripa till barns skydd bör anmäla detta till nämnden."

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvård, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven verksamhet som berör skola och förskola eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvård eller på socialtjänstens område.

För familjerådgivningen gäller istället det som sägs i tredje stycket; "De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller

utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet samt upplevt våld i familjen”.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Rutinen i Trosa kommun är att anmäla ärenden till socialkontorets mottagningsgrupp som gör en första skyddsbedömning, då det finns misstanke om våld går alltid ärendet vidare till en handläggare för utredning och åtgärder.

9. Skyldighet att utreda ansökningar om skydd och stöd från personer som inte är bosatta i Trosa kommun

Trosa kommun är skyldig att hantera en ansökan från en enskild oavsett om personen är bosatt i den kommun personen söker i eller inte. Om en person på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan stöd har han eller hon rätt att söka stöd från den kommun som denne önskar flytta till. En sådan ansökan ska av nämnden behandlas som om den sökande var bosatt i Trosa kommun (2a kap 8-9§ SoL).

10. Stöd och behandling som erbjuds i Trosa kommun

I Trosa kommun erbjuds stöd och skydd inom socialkontorets verksamhet för individer utsatta för relationsvåld. Skyddat boende kan erbjudas som bistånd. Stödsamtal kan ske både inom socialkontorets verksamhet men även genom kvinnojouren Annfrid i Södertälje som kommunen har avtal med. De kan erbjuda rådgivning, stödsamtal, stöd i kontakt med myndigheter och polis. Under 2022 planeras även utbildning för personal inom socialkontoret i Trosa kommun i samtal med våldsutövare för att ge stöd i att ta ansvar för sina handlingar och att därigenom få våldet att upphöra.

11. Resultatmål

Vision och övergripande mål: Ingen ska utsättas för våld i nära relation.

Delmål: Att alla som arbetar på socialkontoret ska ha kunskap kring våld i nära relation. Att personal på förskola, skola och vuxenutbildning samt inom vård- och omsorg är uppmärksamma på barn, unga och vuxna som kan utsatts för och upplevt våld.

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Handlingsplanen våld i nära relation ska implementeras i organisationen.	Gå igenom handlingsplanen på APT på respektive enhet	Enhetschefer Rektorer Chefer inom vård- och omsorg	2022

Det ska finnas rutiner inom socialtjänsten rörande att fråga klienter och/eller uppmärksamma och bemöta relationsvåld	Utforma adekvata rutiner inom verksamheterna, frågor ska ställas om det finns något som indikerar på att våld förekommer	Enhetschefer i samarbete med verksamhetsutvecklare	Kontinuerligt
Det ska finnas tydliga rutiner för orosanmälan till socialtjänsten gällande misstanke om våld i nära relation.	Utforma adekvata rutiner inom verksamheterna	Rektorer Vård-och omsorgschefer Chef fritidsgård	Kontinuerligt
All personal inom Socialförvaltningen ska hålla sig a jour med kunskapsläget, rutinerna samt juridiska förändringar	Vid kompetensbortfall ska det kompenseras genom kompetenshöjning.	Enhetschefer i samarbete med verksamhetsutvecklare	Kontinuerligt
Kompetensen gällande relationsvåld ska vara hög på Socialkontoret	All personal ska erbjudas kontinuerlig fortbildning	Enhetschefer i samarbete med verksamhetsutvecklare	Kontinuerligt
Kompetensen kring relationsvåld ska öka i övriga verksamheter i kommunen	Personal ska gå erbjudas att gå NCK:s webb-utbildning om relationsvåld	Rektorer Vård-och omsorgschefer Chef fritidsgård	Kontinuerligt

Delmål: Barn i familjer där våld förekommer ska särskilt uppmärksammas och erbjudas stöd och hjälp på Socialkontoret

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Barn och ungas	Utforma frågor för att	Socialekreterare	2022

behov av skydd och stöd ska bedömas enligt kvalitetssäkrade metoder	synliggöra våldsutsatthet i en förhandsbedömning. Utredning ska göras enligt vedertagna metoder	som arbetar med barn, unga och vuxna	Kontinuerligt
Barn och unga ska erbjudas stöd utifrån behov	Socialsekreterare för Barn och unga informerar om möjligheten att få stödinsatser för barnen Socialsekreterare utreder och beslutar om bistånd/åtgärd	Socialsekreterare som arbetar med barn/Barn, unga, vuxna	Kontinuerligt
Barn och unga som upplevt våld ska erbjudas Trappansamtal		Öppenvården	Kontinuerligt

Delmål: Personer som utsätts för våld i nära relation ska få ett gott bemötande av kompetent personal och erbjudas ett samlat stöd och skydd utifrån sina behov.

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Våldsutsatta erbjuds akut adekvat skydd utifrån deras våldsutsatthet	Genomföra riskbedömning, vid behov ska skyddat boende erbjudas	Vuxenhandläggare ekonomiskt bistånd om det är aktuellt med ekonomiskt stöd	2022 Kontinuerligt

Delmål: Personer som utövar våld i nära relation ska få ett gott bemötande av kompetent personal och erbjudas stöd och behandling för att förändra sitt beteende

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Våldsutövare erbjuds enskilda samtal om våld och dess konsekvenser	Personal inom Socialkontoret utbildas i samtal med våldsutövare	Berörd handläggare och behandlare	2022 Kontinuerligt

Delmål: Socialtjänstens insatser för våldsutsatta barn, våldsutsatta vuxna och våldsutövare ska följas upp.

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Insatser ska följas upp inom	Systematisk uppföljning i	Verksamhetsutvecklare i	2022

ramen för ledningssystemet för kvalitet	samarbete med SKR SU Kvinnofrid	samarbete med enhetschef	
---	---------------------------------	--------------------------	--

Medborgare i Trosa kommun ska veta att de kan vända sig till socialförvaltningen för att få hjälp om de utsätts för våld i nära relationer

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Socialkontorets verksamhet ska etableras och vara en välkänd verksamhet för kommunens medborgare.	Information sak finnas på offentliga platser på webben, vara lättillgänglig, lättläst och översatt till flera språk. Under v. 47, en vecka fri från våld genomförs särskilda informationsinsatser	Verksamhetsutvecklare i samarbete med enhetschefer	2022 Kontinuerligt

Övrigt:

Resultatmål	Aktivitet	Ansvarig	Tidsram
Upprätthålla samverkan med andra förvaltningar, myndigheter och frivilligorganisationer	Frågan om relationsvåld tas upp i ordinarie samverkansgrupper	Verksamhetschef och ansvarig handläggare	Kontinuerligt
Öka kunskapen om relationsvåld i Humanistiska nämnden	Information till Humanistiska nämnden	Verksamhetsutvecklare i samarbete med enhetschef	2022
Utveckla samarbetet med kvinnojouren Annfrid i Södertälje inom ramen för nytt avtal	Utbildning, stöd, skyddat boende m.m.	Socialchef, Enhetschef	2022